

Úřad vlády České republiky

Agentura
pro sociální začleňování

Výroční zpráva 2018

Agentura pro sociální začleňování je nástrojem vlády pro boj s extrémní chudobou.

Sbírá fakta, vytváří know-how, spoléhá na experty v oboru.

Má přes deset let zkušeností, získala důvěru obcí a je vyhledávaným odborným partnerem.

Obsah

Úvodní slovo	5
Manažerské shrnutí.....	6
Bydlení je základní potřeba	9
Zaměstnanost – klíč k začlenění	10
Oddlužení - šance na novou životní etapu	12
Sociální služby - podpora znevýhodněných domácností	13
Zdraví - podpora dostupnosti zdravotní péče	15
Komunitní práce a participace – nástroje zplnomocňování	16
Bezpečnost a prevence kriminality	17
Inkluzivní vzdělávání	19
Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti.....	20
Mediální kampaň HateFree Culture.....	20
Program Mediace ve škole	21
Výzkumy	21
Komunikace a PR.....	22
Legislativní podněty	23
Územní spolupráce.....	24
Aktivity Regionálních center	25
Regionální centrum střed	25
Regionální centrum západ	26
Regionální centrum východ	27
Projektové poradenství	28
Projektové poradenství pro OP Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) v roce 2018.....	28
Projektové poradenství pro OP Zaměstnanost (OP Z) v roce 2018	29
Projektové poradenství pro Integrovaný regionální OP (IROP) v roce 2018	30
Finanční přehled – výdaje Agentury pro sociální začleňování v roce 2018	30

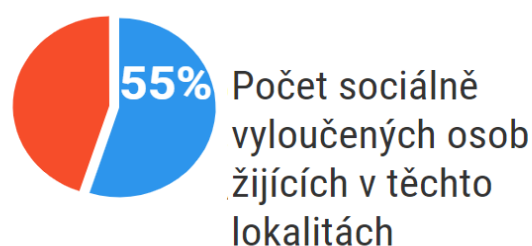
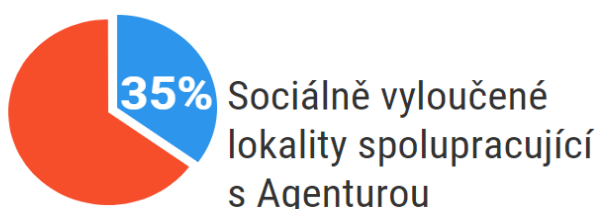
Aktuální stav v oblasti sociálního vyloučení

6,2% Žáci, kteří nedokončí základní či střední školu

36 400 Dlouhodobě nezaměstnaní ve 3. čtvrtletí 2018

Aktivity Agentury v číslech za rok 2018

140 Počet obcí, s nimiž Agentura spolupracovala v roce 2018

2 613 Podpořených uchazečů o zaměstnání

32 Výzkumů realizovaných Agenturou v roce 2018

1 857 Romských žáků podpořeno v rámci výzev KPSVL

49 Nových pozic asistentů prevence kriminality

● **80,6 mil. Kč**
Finanční prostředky vyčerpané Agenturou

2 432,8 mil. Kč

Prostředky získané pro obce
skrze projektové poradenství

Úvodní slovo

Vážené dámy a pánové,

Odbor pro sociální začleňování (dále jen „Agentura“) jako součást Úřadu vlády ČR působil i v roce 2018 jako expertní partner samospráv, resortů, neziskových organizací, odborné veřejnosti či obyvatel sociálně vyloučených lokalit.

Těžiště spolupráce Agentury se samosprávami leží v rozvíjení strategického plánování s důrazem na zapojení klíčových lokálních aktérů (lokální partnerství). Vznikají tak strategické plány sociálního začleňování a místní plány inkluze v oblasti vzdělávání. Proces tvorby strategických plánů pomohl definovat potřeby, cíle a opatření vedoucí ke změně situace v obcích. Posíleny tak byly kapacity sociálních služeb, např. poradenství pro předlužené osoby, vznikala nová pracovní místa (asistenti prevence kriminality, asistenti pedagoga), podpořeny byly programy na přípravu dlouhodobě nezaměstnaných na trh práce a další. Na tyto potřeby, cíle a opatření obce a lokální partneři mohli díky koordinovanému přístupu v sociálně vyloučených lokalitách čerpat nezbytné finanční prostředky ze tří evropských operačních programů: Operačního programu Zaměstnanost – OP Z, Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání – OP VVV a Integrovaného regionálního operačního programu – IROP.

Zaměstnanci Agentury plnili řadu úkolů, absolvovali desítky jednání, jak při plnění klíčových aktivit projektu, tak i mimo ně s cílem prosazovat pomoc lidem ohroženým sociálním vyloučením, a poznatky ze spolupráce s obcemi přenášeli do podnětů systémové povahy, když pomáhali vytvářet či připomínkovali legislativní i nelegislativní návrhy změn.

K významným aktivitám Agentury patří nepochybně pokračování realizace „Kampaně proti rasismu anásilí z nenávisť“, i když projektové financování bylo v roce 2017 ukončeno. Podařilo se vyjednat, že aktivity jako mediace na školách, Hatefree zone, Hatefree a další aktivity budou realizovány i v dalším období v rámci projektu „Místo pro všechny – budování prostoru pro vzájemné soužití“, který bude opět financován z Fondů EHP a Norska.

Agentura se průběžně snaží síťovat klíčové aktéry, nejen na úrovni lokální, ale také na úrovni regionální a nadregionální např. memorandum o spolupráci s Národní sítí MAS, rozvíjením spolupráce s univerzitami, Sdružením místních samospráv nebo kraji. Prostřednictvím pořádání odborných setkání, kulatých stolů, platforem, workshopů, seminářů, veřejných setkání či konferencí Agentura předávala své odborné zkušenosti, zprostředkovávala dobrou praxi, prosazovala principy sociálního začleňování a umožňovala sdílení zkušeností pracovníků organizací, institucí zapojených v lokálních partnerstvích a síťování na úrovni organizací.

Agentura byla v roce 2018 stabilním a vysoce odborným partnerem. V budoucnosti se Agentura zaměří na prohlubování odbornosti, flexibilitu a rozvoj poskytovaných služeb a budování dlouhodobě stabilních kapacit v klíčových oblastech sociálního začleňování.

David Beňák
ředitel

Manažerské shrnutí

Odbor pro sociální začleňování ÚV ČR (dále jen „Agentura“) působila v roce 2018 celkem v téměř 140 obcích, její činnost zasáhla zhruba 55 %¹ obyvatel všech sociálně vyloučených lokalit (dále jen SVL). Komplexní podporu poskytla Agentura celkem 100 obcím. V dalších téměř 40 obcích podporovala Agentura místní aktéry při řešení dílčích témat sociálního začleňování v režimu tzv. vzdálené podpory nebo při vzniku místních akčních plánů v oblasti inkluzivního vzdělávání. Podporu obcím zajišťuje Agentura prostřednictvím dvou komplementárních projektů: *Systémové zajištění sociálního začleňování* (financováno z Operačního programu Zaměstnanost) a *Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami* (financováno z Operačního programu Výzkum, vývoj, vzdělávání).

Finanční přehled

Agentura hospodařila v roce 2018 s celkovým rozpočtem 144 730 477,34 Kč. V roce 2018 byly vyčerpány finanční prostředky v celkové výši 80 589 030,62 Kč. Realizací individuálních projektů došlo k přesunu značné části nákladů vč. osobních výdajů ze státního rozpočtu do rozpočtů projektů, a tím ke značné úspoře a efektivizaci využití prostředků státního rozpočtu. Na implementaci projektu *Systémové zajištění sociálního začleňování* byly v roce 2018 vyčerpány finanční prostředky v celkové výši 45 081 547,42 Kč. Na implementaci projektu *Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami* byly v roce 2018 vyčerpány finanční prostředky v celkové výši 34 864 136,42 Kč.

Bezpečnost a prevence kriminality

Pro předcházení nežádoucímu jednání a řešení sporů poškozujících občanské soužití se osvědčila přítomnost asistentů prevence kriminality v SVL. V roce 2018 Agentura podpořila vytvoření dalších 49 pozic asistentů prevence kriminality. Omezování sociálního napětí, vandalismu a rušení nočního klidu v domech s vyšším podílem osob ohrožených sociálním vyloučením pomáhají řešit domovníci – preventisté podpoření cestou projektů. K sedmi pozicím z roku 2017 v roce 2018 přibyli další čtyři. Agentura také spolupracovala se zástupci samospráv v souvislosti s připravovanými shromážděními extremistických subjektů v Dubí a Litvínově.

Bydlení

Problémem zůstává obchod s chudobou. Neúměrně vysoké nájemné za často substandardní bydlení dotuje státní rozpočet prostřednictvím dávek na bydlení, neboť běžný trh s byty je zranitelným skupinám obyvatel často uzavřen. V závažné bytové nouzi v současnosti vyrůstá 20 000 dětí. Rizikem pro dosahování cílů v oblasti bydlení je vyhlásování oblastí se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů podle § 33d zákona o pomoci v hmotné nouzi. S podporou Agentury bylo v letech 2017 a 2018 schváleno k realizaci celkem 39 projektů ve 23 městech a obcích, z toho 16 připadá na rok 2018, v realizaci pokračují i projekty schválené od roku 2016. Schválený rozpočet těchto projektů je zhruba 180 mil. Kč.

¹ Dle tzv. Gabalovy analýzy z roku 2015 se jednalo o 95 000 až 115 000 osob.

Dluhy

Na konci roku 2018 bylo evidováno více než 821 000 osob v exekuci a z toho více než půl milionu čelilo dokonce třem a více exekucím současně. Negativní ekonomický dopad na státní rozpočet činí desítky miliard korun ročně, společenský dopad je nevyčíslitelný. Agentura se na legislativní úrovni aktivně podílela zejména na úpravách a posléze prosazení novely insolvenčního zákona, a to nejen svými zkušenostmi z lokalit, ale i odbornými návrhy, které novelu posunuly blíže ke standardům běžným v zemích EU. Přijetí novely bude mít pozitivní vliv na aktivity v oblasti sociálního začleňování, neboť má potenciál pomoci statisícům lidí z dluhové pasti a k návratu do ekonomicky i společensky aktivního života.

Inkluzivní vzdělávání

Schváleno bylo celkem 16 nových Místních plánů inkluze, strategických dokumentů, které analyzují stav vzdělávací soustavy obcí. Celkový počet podpořených romských dětí a žáků začleněných do vzdělávání činil 1 857. Projekty cílí i na všechny ostatní děti a žáky, rodiče, pedagogy, úředníky samospráv a veřejnost. Agentura zorganizovala k tématu osm veřejných setkání a 25 odborných workshopů.

Komunitní práce a participace

V roce 2018 proběhlo celkem devět veřejných setkání, kterých se zúčastnilo cca 1 400 osob. Celkem bylo během roku ve spolupráci s Agenturou připraveno a realizováno 10 projektů z OP Z. Do těchto projektů se aktivně zapojilo 1 042 osob a 55 rodin. Agentura dlouhodobě zajišťuje fungování Platformy pro komunitní práci, která slouží zejména ke sdílení dobré praxe, předávání zkušeností a konzultaci projektových aktivit. Setkání platformy na regionální i celostátní úrovni se účastnilo kolem 70 zástupců zapojených subjektů.

Sociální práce

Agentura usiluje o zvyšování potřebných kapacit sociálních služeb a zlepšování jejich dostupnosti dle potřeb obyvatel jednotlivých lokalit. Celkem byly za rok 2018 navýšeny kapacity v 16 lokalitách, k nejvyššímu nárůstu došlo v Brně.

Zaměstnanost

V rámci výzev pro Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL) bylo schváleno celkem 27 projektů podporujících zaměstnanost osob ohrožených sociálním vyloučením. Schválené projekty podpoří celkem 2 613 uchazečů o zaměstnání. Projekty v Operačním programu Zaměstnanost byly schváleny s celkovým rozpočtem zhruba 132,4 mil. Kč. Protože roční náklady veřejných rozpočtů na jednoho nezaměstnaného jsou odhadovány na cca 207 000 Kč, lze chápat podporu návratu na pracovní trh i jako investici s krátkou dobou návratnosti.

Zdraví

Velkým problémem je geografická a místní nedostupnost zdravotní péče, zejména pediatrií a stomatologů. Významným faktorem v rostoucích zdravotních nerovnostech je nepřímá diskriminace, kdy se zejména romské matky setkávají s tím, že je stomatolog, pediatr nebo gynekolog odmítá registrovat pod záminkou "plného stavu". V roce 2018 zadala Agentura výzkum dostupnosti zdravotní

péče zaměřený mimo jiné i na zahraniční praxi vzdělávacích programů stávících na interkulturní a intersociální komunikaci. Byl dokončen výzkum zdravotní gramotnosti mezi 301 respondenty ze SVL napříč ČR. Výsledky ukazují na převládající nezdravý životní styl respondentů. Agentura se zapojila do projektu Státního zdravotního ústavu, díky kterému bude v terénu působit skoro 50 mediátorů podpory zdraví.

Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti

Web kampaně během roku 2018 navštívilo na 440 tisíc unikátních uživatelů, prostřednictvím Facebooku se dařilo měsíčně zasáhnout v průměru 400-500 tisíc unikátních uživatelů. Agentura spravuje také síť organizací, které veřejně deklarují, že jsou otevřené všem bez ohledu na jejich původ, vyznání nebo orientaci. V roce 2018 síť tzv. HateFree Zone dosáhla 300 zapojených míst napříč Českou republikou, k označení se hlásí také některé festivaly.

Výzkumy

Stěžejním výstupem byl výzkum zaměřený na finanční dopady nízkého dosaženého vzdělání a s ním spojené dlouhodobé nezaměstnanosti na veřejné rozpočty a příjmy osob. Díky tomu se podařilo vytvořit model finančních přínosů prevence předčasných odchodů ze vzdělávání. Celkem Agentura realizovala 32 výzkumů.

Komunikace a PR

V říjnu 2018 uspořádala Agentura první snídani s novináři, na níž seznámila zástupce médií s daty o dopadu dávek mimořádné okamžité pomoci na schopnost nízkopříjmových domácností získat a udržet si standardní bydlení. Na jejím základě vzniklo 5 mediálních výstupů. Na webových stránkách Agentury www.socialni-zaclenovani.cz bylo za rok 2018 zveřejněno 42 nových příspěvků, z nichž většinu tvořily autorské články a dále převzaté články tematizující sociální začleňování. Agentura byla zmíněna v celkem 593 mediálních výstupech v tištěných nebo internetových médiích.

Bydlení je základní potřeba

Vzhledem k zásadnímu významu bydlení jako nezbytné podmínky sociálního začleňování bylo v roce 2018 bydlení ústředním tématem spolupráce Agentury s obcemi. V této oblasti byly realizovány výzkumy, Agentura se podílela na vytváření koncepcí bydlení a rovněž spolupracovala na přípravě dotačního titulu na bydlení s využitím inovativní metody *Housing First*.

Dostupnost kvalitního bydlení pro určité skupiny obyvatel České republiky představuje zásadní a dlouhodobě neřešený problém. Především ve vyloučených lokalitách je kvalita bydlení velmi nízká, zatímco neúměrně vysoké nájemné za toto často podstandardní bydlení dotuje státní rozpočet prostřednictvím dávek na bydlení, neboť běžný trh s byty je této skupině obyvatel uzavřen či je pro ni výrazně omezen.

Aktuální analýza (2019) uvádí závažnou bytovou nouzi u 54 000 domácností, celkově se jedná o cca 83 000 osob, z toho téměř čtvrtina nezletilých. Na ubytovnách žije 17 900 domácností, bez střechy je 16 600 domácností. V závažné bytové nouzi v současnosti vyrůstá 20 000 dětí.² Polovina ze všech domácností v bytové nouzi v ČR žije na území pouze 14 obcí s rozšířenou působností (ORP). Agentura spolupracuje s Ostravou (4 230 domácností v bytové nouzi), Brnem (1 990 domácností v bytové nouzi), Karvinou (860 domácností v bytové nouzi), Mostem (770 domácností v bytové nouzi), Kladnem (770 domácností v bytové nouzi), Libercem (600 domácností v bytové nouzi) a dalšími městy.

Dlouhodobé cíle v tematické oblasti bydlení jsou naplňovány dílčími projekty. S podporou Agentury bylo v letech 2017 a 2018 schváleno k realizaci celkem 39 projektů ve 23 městech a obcích, z toho 16 připadá na rok 2018, realizují se i projekty schválené v roce 2016. Projekty v oblasti bydlení mají za cíl poskytnout všestrannou podporu cílové skupině – od zlepšení sociálních kompetencí souvisejících s bydlením přes prevenci ztráty bydlení a udržení bydlení až po zabydlení v bytech pro osoby bez domova. Všechny tyto cíle budou dosaženy díky podpoře z Operačního programu Zaměstnanost, *Podpora sociálního začleňování I. – III.* (výzvy č. 026, 042, 052). Schválený rozpočet těchto projektů je zhruba 180 mil. Kč. Tématu bydlení je věnována i výzva č. 80 *Sociální bydlení pro sociálně vyloučené lokality II (SVL)*. V roce 2018 se Agentura podílela na přípravě výzvy č. 108, která podporuje aplikaci metody *Housing First*.

Agentura zpracovala v roce 2018 studii mapující dopady přiznání dávky mimořádné okamžité pomoci (MOP) na úhradu kaucí, resp. jistiny na získání a udržení standardního bydlení. Agentura na základě dat MPSV konstatovala, že dávka MOP na úhradu kaucí je velmi účinným nástrojem při zajištění bydlení v bytech. Více než 80 % jejích příjemců po roce v bytě stále bydlí. Agentura dále zpracovala výzkum standardů bydlení, který spočívá v identifikaci hlavních problémů ve standardu bydlení, analýze aktivit relevantních orgánů veřejné správy, syntéze poznatků, identifikaci případných nedostatků a návrzích na jejich řešení pomocí legislativních a nelegislativních nástrojů.

² Platforma pro sociální bydlení, 2019. Dostupné z <https://socialnibydleni.org/wp-content/uploads/2019/04/Zpr%C3%A1va-o-vylou%C4%8Den%C3%AD-z-bydlen%C3%AD-za-rok-2018.pdf>

V roce 2018 bylo identifikováno závažné riziko v dosahování cílů v oblasti bydlení. Je jím rozsáhlé vyhlašování oblastí se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů podle § 33d zákona o pomoci v hmotné nouzi³.

V rámci dobré praxe se Agentura v roce 2018 výrazně zaměřila na prevenci ztráty bydlení, podporu v získání a udržení bydlení pro osoby s mnohačetnými znevýhodněními a rychlou a pružnou pomoc v závažných situacích (krizové byty).

Zaměstnanost – klíč k začlenění

I přes nynější rekordně nízkou míru nezaměstnanosti hledají lidé ohrožení sociálním vyloučením vhodné a stabilní zaměstnání velmi obtížně. Agentura podporuje spolupráci obce, úřadu práce, neziskových organizací (NNO), zaměstnavatelů a dalších aktérů v oblasti zaměstnanosti. Prostupné zaměstnávání znamená individuální a komplexní podporu znevýhodněných osob tak, aby byly připraveny pro primární trh práce. Zaměstnavatelé tak získají zaměstnance s vybudovanými pracovními návyky a dovednostmi.

Pouhé nabídnutí práce lidem s více hendikepy nestačí. Potřebují postupně odstranit všechny bariéry, jen tak se mohou plnohodnotně začlenit do pracovního kolektivu a setrvat v něm. K tomu je nutná kooperace úřadu práce s NNO a dalšími aktéry. V evidenci úřadu práce stále zůstávají lidé, kteří jsou předlužení, nekvalifikovaní, mají záznam v rejstříku trestů nebo zdravotní znevýhodnění či psychické problémy nebo duševní onemocnění. Často se musejí se starat o své blízké nebo žijí v nevyhovujících podmínkách, a to mnohdy v místech, odkud se špatně dojíždí do práce. Bariérou pro trvalé začlenění je také ochota zaměstnavatelů najímat ohrožené osoby na práci načerno a nízká úroveň kontroly tohoto fenoménu. Proto je stále nutné podporovat spolupráci místních aktérů, pomáhat řešit obtížné životní situace dlouhodobě nezaměstnaných osob a podporovat zaměstnavatele v individuálním přístupu ke znevýhodněným osobám. K tomu slouží pracovní skupiny k řešení problematiky zaměstnanosti, které vznikají v obcích spolupracujících s Agenturou.

V roce 2018 se Agentura také zaměřila na předčasné odchody ze vzdělávacího procesu. Nedokončení školy a nástup do evidence úřadu práce má příčinu i v dávkovém systému, kdy příjmy z odborných praxí a stáží žáka nebo studenta ohrožují finanční situaci celé rodiny, protože při posuzování celkového příjmu může rodina ztratit nárok na dávky státní podpory a pomoc v hmotné nouzi. Proto Agentura připravila návrh legislativní úpravy, aby příjmy z praxí a stáží byly z tohoto započítávání vyňaty.

Agentura se také věnovala problematice přístupu k zaměstnání lidí se záznamem v rejstříku trestů a připravuje výzkum zaměřený na zahlazení odsouzení na bariéry zaměstnání ve vybraných obcích. Agentura se také zapojila do přípravy zákona o sociálním podniku, který byl v roce 2018 předložen do meziresortního připomínkového řízení.

³ Zákon č. 98/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb.

V rámci výzev pro KPSVL bylo schváleno celkem 27 projektů zaměřených na podporu uplatnitelnosti znevýhodněných osob nebo podporujících zaměstnanost osob ohrožených sociálním vyloučením. Schválené projekty podpoří celkem 2 613 uchazečů o zaměstnání. Aktivita a služby realizované prostřednictvím projektů se zaměřují na odstraňování bariér pomocí individuálního i skupinového poradenství. Touto aktivitou projde drtivá většina klientů. Motivačními kurzy projde na 600 klientů, 473 z nich bude připraveno na okamžitý vstup na trh práce. Významnou součástí projektů je podpora získávání zkušeností v legálním zaměstnání za podpory mentorů. Minimálně 474 lidí získá tuto možnost díky tréninkovým pracovním místům. Projekty v OP Z byly schváleny s celkovým rozpočtem zhruba 132,4 mil. Kč. Protože roční náklady veřejných rozpočtů na jednoho nezaměstnaného jsou odhadovány na cca 207 000 Kč, lze chápat podporu návratu na pracovní trh i jako investici s krátkou dobou návratnosti.

Důležitými partnery při podpoře a poradenství nezaměstnaným jsou nestátní neziskové organizace (NNO), které cílí na konkrétní ohrožené skupiny na trhu práce. V roce 2018 zahájily své projekty např. Drom, romské středisko; IQ Roma servis, z. s.; Agentura pro ekonomický rozvoj Vsetínska, o. p. s. či Farní charita Česká Lípa. Do projektu na dostupné zaměstnávání se pustilo Brno. Tyto projekty za necelých 37 mil. Kč podpoří celkem 379 lidí.

Projekt „I v Mostě to jde! (Tréninková pracovní místa Most)“ organizace K srdci klíč o. p. s.

Cílem projektu je podpora osob ze SVL a deprivovaných lokalit města Mostu v přístupu k zaměstnání a jeho udržení. Do projektu bude zapojeno celkem 50 osob, které v důsledku života v sociálně vyloučené lokalitě a kumulace vnitřních překážek opakovaně selhávají v pracovním procesu. Třicet z nich projde tréninkovými pracovními místy, která nabízejí bezpečnou a praktickou zkušenost s trhem práce prostřednictvím pracovního poradenství, individuální podpory a provázení. Dle individuálních potřeb mohou klienti procházet poradenstvím s různou mírou intenzity.

Odborný pracovník je klientům i zaměstnavatelům k dispozici většinu času pracovního tréninku. Významnou součástí jsou i nácviky pracovních pohovorů, které jsou připravovány do posledního detailu. Důležitou součástí jsou i doprovody klientů na úřady, k soudům nebo lékařům.

Důraz je kladen na individuální přístup a respekt ke všem klientům. Postupnými kroky se daří řešit životní situaci klientů komplexně. Často je třeba vyřešit nejen záležitosti týkající se zaměstnání, ale také dluhy, vztahy, hospodaření atd. Jako zásadní se zde jeví profesionální, lidský, celostní přístup pracovníků projektu k účastníkům, s vírou v možnosti a úspěšné konání každého jedince.

Kromě zaměstnání se postupně daří zlepšovat situaci klientů i v jiných životních oblastech (získávají sebevědomí, začínají řešit své dluhy, lépe tráví volný čas atp.) Projevuje se synergický efekt, pokroky v jedné oblasti života vedou k pokrokům i v jiných oblastech.

Doposud v projektu spolupracuje třináct klientů, osm pracuje na DPČ a jeden si našel uplatnění na volném trhu práce. Dvě klientky prošly rekvalifikací, čtyři klienti získali oprávnění na práci s křovinořezem, dva klienti získali sociální bydlení, další tři jsou v poradnictví na sociálním bydlení, dvě ženy a jeden muž mají již pracovní místo domluvené. Všichni klienti programu začali spolupracovat s dluhovou poradnou.

Oddlužení - šance na novou životní etapu

Vysoká míra předlužení českých domácností má zcela zásadní vliv na aktivity v oblasti sociálního začleňování. Dluhy a exekuce jsou často překážkou získání a udržení si standardního bydlení a zejména legálního zaměstnání, dluhy vedou ke zdravotním problémům i k potenciálně vyšší míře drobné kriminality.

Podle nejnovějších údajů Exekutorské komory bylo v ČR na konci roku 2018 více než 821 000 osob v exekuci, z nich více než půl milionu čelilo dokonce třem a více exekucím naráz. S tím souvisí přímý negativní ekonomický dopad na státní rozpočet ve výši desítek miliard korun ročně a nevyčíslitelný negativní společenský dopad.

Agentura se tak na legislativní úrovni aktivně podílela zejména na úpravách a posléze prosazení novely insolvenčního zákona⁴, a to nejen svými zkušenostmi z lokalit, ale i odbornými návrhy, které novelu posunuly blíže ke standardům běžným v zemích EU. Přijetí novely zákona, která nabývá účinnosti 1. června 2019, bude mít velmi pozitivní vliv na aktivity v oblasti sociálního začleňování, neboť má potenciál pomoci statisícům lidí z dluhové pasti, a tím k jejich návratu do ekonomicky i společensky aktivního života. V rámci dalších systémových opatření plnila Agentura dlouhodobé cíle vycházející z vládou schváleného Akčního plánu Strategie boje proti sociálnímu vyloučení, a to zejména v oblasti monitoringu exekučních a insolvenčních dat prostřednictvím nové podoby výpisů z Centrální evidence exekucí či navýšení nezabavitelné částky. Na lokální úrovni pokračovaly aktivity zaměřené na vznik nových nebo rozšíření stávajících kapacit dluhového poradenství, a to zejména s ohledem na očekávané přijetí novely insolvenčního zákona, a tím narůstající poptávky po službách v oblasti oddlužení fyzických osob.

V roce 2018 začaly realizace nově podpořených projektů zaměřených na rozšíření dostupnosti dluhového poradenství ve formě akreditovaného odborného poradenství a také terénních a ambulantních služeb. V několika městech vznikla pracovní skupina zaměřená na dluhy, sdílení dobré praxe a rozšiřování povědomí o možnostech řešení předlužení. Přínosem jsou např. aktivity v Novém Městě pod Smrkem, kde je 35% obyvatel v exekuci. Unikátní spolupráce a nový terénní program zaměřený na mapování dluhů a podporu při navázání na odbornou sociální službu vedly k natočení dokumentu České televize z cyklu Náš venkov – Zatočíme s exekucí⁵.

V oblasti dluhové problematiky kromě síťování místních aktérů hraje zcela zásadní roli vzdělávání pracovníků pomáhajících profesí, pracovníků obcí a úřadů. Tato školení se zaměřují nejen na samé

⁴ Zákon č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb.

⁵ <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097944695-nas-venkov/219562243400002-zatocime-s-exekuci/>

základy dluhové problematiky, ale zejména na odbornou znalost, např. v zastavování nezákonných exekucí, proces oddlužení aj. Tyto aktivity mají vysokou kredibilitu a je o ně enormní zájem, o čemž svědčí mimo jiné i velmi vysoká účast. Jen v roce 2018 se jich účastnilo více než 500 osob.

Díky pozitivním ohlasům a velkému zájmu došlo také k dohodě s Generálním ředitelstvím Úřadu práce o proškolení všech krajských úřadů práce. V roce 2018 byly realizovány semináře v prvních čtyřech krajích, proškoleni byli pracovníci v Olomouckém, Jihočeském, Plzeňském a Středočeském kraji.

V Regionálním centru východ započaly přípravy na vznik šesti nových dluhových platforem, které slouží ke sdílení zkušeností, odborných znalostí a vzdělávání. V roce 2018 se realizovala první dvě setkání v rámci platformy v Ostravě a na Jesenicku.

Bezplatná insolvenční poradna, České Budějovice

Na poradně je unikátní především to, že je organizována na dobrovolné bázi. Krajský soud dodává potřebnou odbornost, Česká advokátní komora a Spolek insolvenčních správců pracovníky poradny, Probační a mediační služba zajišťuje prostory a Jihočeský kraj zejména propagaci.

Poradna je otevřena pro veřejnost každý čtvrtek od 13.30 do 15.30 v prostorách Probační a mediační služby. V tuto dobu je vždy přítomen spolupracující advokát nebo insolvenční správce. Poradna funguje v první řadě jako rozcestník pro lidi, kteří se dostali do nepříznivé finanční situace. Těm, kteří splňují podmínky pro využití zákonného procesu oddlužení (tzv. osobního bankrotu), nabízí využití služeb kteréhokoli ze spolupracujících advokátů nebo insolvenčních správců pro kvalitní a bezpečné zpracování insolvenčního návrhu za zákonem regulovanou cenu.

Do činnosti poradny je zapojeno více než 30 advokátů a insolvenčních správců. Podmínkou jejich zapojení je vždy povinné proškolení v oblasti oddlužení a pravidel fungování poradny včetně závěrečného otestování potřebných znalostí.

Poradna postupně rozšířila svou činnost do většiny okresních měst v rámci Jihočeského kraje.

Projekt bezplatné insolvenční poradny se věnuje i vzdělávání pracovníků městských úřadů a krajského úřadu. Výsledkem je vyšší odbornost pracovníků a lepší informovanost o službách poradny.

Sociální služby - podpora znevýhodněných domácností

Agentura usiluje o zvyšování potřebných kapacit sociálních služeb a zlepšování jejich dostupnosti. Cílem je zajištění komplexní sociální sítě tak, aby odpovídala potřebám obyvatel v jednotlivých lokalitách. Sociálně vyloučená rodina se nepotýká s jedním problémem, ale vždy s kombinací několika. Komplexní síť sociálních služeb vytvořených „na míru“ dokáže tyto problémy zmírňovat a odstraňovat.

Agentura podporovala partnery v aktivitách zaměřených na rozvoj dostupnosti sociálních služeb. Nevětší rozvoj byl v roce 2018 realizován v Brně, kde byly rozšiřovány kapacity a dostupnost služeb prevence a odborného sociálního poradenství. V devíti odborných sociálních poradnách byly rozšířeny kapacity pro práci s oběťmi domácího násilí a násilí z nenávisli (2), rozvoj zaznamenaly poradny věnující se dluhové problematice (2) a poradny pracující s osobami závislými na návykových látkách (3). Podařilo se rozšířit kapacity poradny pro ženy v sex byznysu (1) a osoby vracející se z výkonu trestu odnětí svobody (1).

Další významný rozvoj zaznamenaly služby terénního programu. Např. v Brně se podařilo rozšířit kapacity terénních programů pro osoby ohrožené ztrátou bydlení, jejichž cílem je snížit riziko ztráty bydlení osob, či pracovat s lidmi, kteří bydlení ztratili. Zvýšila se kapacita terénního programu pro osoby závislé na návykových látkách. Nově vznikly služby terénního programu poskytující široké spektrum podpory (základní poradenství v oblasti dluhů, jednání na úřadech atd.) osobám žijícím v SVL. Kapacitu navýšil terénní program zaměřující se na ženy pracující sex byznysu.

Mimo uvedené se podařilo podpořit rozvoj dalších sociálních služeb (následná péče pro osoby vracející se z léčby závislosti na návykových látkách, kontaktní centra pro osoby závislé na návykových látkách, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a sociální rehabilitace pro osoby se zdravotním postižením zaměřené na osoby s duševním onemocněním). Celkem se podařilo podpořit rozvoj 26 služeb a zvýšit jejich kapacity o více než 66 úvazků pracovníků v přímé práci. Podporu rodinám ve městě Brně nově od roku 2018 zajišťují rodinní asistenti, kteří působí ve vybraných městských částech a podporují rodiny s ohroženými dětmi v udržování a vytváření zdravého rodinného prostředí. Jedním z cílů této aktivity snižovat počet dětí odebíraných z péče rodičů a rizik, které k hrozbě odebrání dětí mohou vést.

Rozvoj sociální služeb zaznamenaly v roce 2018 další lokality. Služby odborného sociálního poradenství zaměřené na dluhovou problematiku vznikly nebo rozšířily kapacity v Liberci, Děčíně, Mostě, Odrách, Břeclavi, Novém Boru a Chomutově. Dostupnější jsou rovněž kapacity sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s ohroženými dětmi v Břeclavi, Mostu, Vsetíně.

V Chomutově, Mostu a Sokolově se podařilo navýšit kapacity služeb nízkoprahového zařízení pro děti a mládež. Nárůst kapacit služeb pro osoby závislé na návykových látkách byl dosažen ve Varnsdorfu a Chomutově (odborné poradenství) a Vítkově (terénní program). Poradenství pro rodiny zaměřující na zvládání funkcí rodiny je dostupnější ve Vsetíně.

Komplexní podpora rodinám s dětmi je od roku 2018 realizována v lokalitě Vítkov – Budišov, a to nejen rozvojem sociálních služeb (sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi a nízkoprahové zařízení pro děti a mládež), ale další aktivitou poradenství zaměřenou na prevenci zadluženosti, problémy spojenými s porušováním práv a diskriminací a podporou při řešení krizových situací rodin. Díky projektům se rovněž zvýšily kapacity pro sociální práci zajišťovanou z úrovně obcí a měst v Brně, Břeclavi, Liberci, Varnsdorfu, Vítkově a Starých Křečanech.

Zdraví - podpora dostupnosti zdravotní péče

Agentura podporuje návyky zdravého životního stylu, zvyšování dostupnosti zdravotní péče v sociálně vyloučených lokalitách a zajištění relevantních informací pro tvorbu lokálních a regionálních strategií zlepšování zdraví obyvatel SVL.

Za účelem zvyšování dostupnosti zdravotní péče v SVL vstoupila Agentura do spolupráce se Státním zdravotním ústavem (SZÚ). V rámci regionálních center podpory zdraví (součást projektu SZÚ s názvem *Efektivní podpora zdraví osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením*) zprostředkovala kandidáty na většinu postů tzv. mediátorů podpory zdraví, kteří budou v rámci projektu působit ve všech krajích v celkovém počtu 49 osob. Bude se jednat o proškolené asistenty, kteří pocházejí nebo osobně do hloubky znají lokality, v nichž pracují. Skrze individuální poradenství a přípravu intervenčních programů podpory zdraví přispívají k prevenci nemocí a ke zlepšení zdravotní situace osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Do projektu se zapojily např. obce Rotava, Frýdlant, Liberec, Chomutov, Písek, Brno a Ostrava, Valašské Meziříčí, Jihlava nebo Vsetín.

V roce 2018 zadala Agentura výzkum dostupnosti zdravotní péče zaměřený (mimo jiné) na zahraniční praxi vzdělávacích programů stavících na interkulturní a intersociální komunikaci. Výzkum by měl přispět k prosazení zavedení výukového modulu do studijních programů všeobecného a zubního lékařství, který bude vzdělávat mediky v základech kulturně a sociálně senzitivní zdravotní péče.

V roce 2018 dokončil Sociofaktor pro Agenturu výzkum zdravotní gramotnosti mezi 301 respondenty ze SVL napříč ČR. Výsledky ukazují, že u respondentů převládá nezdravý životní styl. Čtyři pětiny dotazovaných mají zkušenost s kouřením a více než dvě třetiny s konzumací alkoholu. Oproti tomu pouze třetina dotazovaných uvedla, že má kladný vztah ke cvičení a téměř polovina respondentů považuje svůj způsob stravování za nezdravý. Obyvatelé si uvědomují, že jejich zdravotní stav souvisí s problematickou úrovní bydlení (plísň, hlodavci, hmyz, závadné hygienické podmínky). Problematická je oblast duševního zdraví, kterou se obyvatelé SVL vědomě nezabývají, a je pro ně proto obtížné porozumět doporučením týkajícím se této problematiky. S ohledem na vnímané mizivé možnosti situaci nějak ovlivnit, výzkum dokládá i pesimismus a rezignaci na hledání východiska pro zlepšení zdraví.

Agentura zajistila také šetření zdravotní dostupnosti na Frýdlantsku. Ukázalo, že finanční tíseň rodin ohrožených sociálním vyloučením se násobí geografickou a místní nedostupností – zejména u stomatologů a pediatrů (viz výpověď matky z obce Bulovka uvedenou níže). Významným faktorem v rostoucích zdravotních nerovnostech je nepřímá diskriminace, kdy se zejména romské matky setkávají s tím, že je (dostupný) stomatolog, pediatr nebo gynekolog odmítá registrovat, s tvrzením, že má “plný stav”. Ačkoliv se s tímto stavem setkávají i rodiny z většinové společnosti, jejich šance, že se nakonec registrují u jiného poskytovatele primární péče, je nepoměrně větší než šance romského rodiče. V důsledku popsanych bariér se řešení zdravotního problému významně posouvá, resp. odkládá do momentu, kdy se běžná zdravotní komplikace stává akutní a pacient se obrací rovnou na lékařskou pohotovostní službu.

Co se týká konkrétních obcí, podpořila Agentura ve Žďáru nad Sázavou vznik projektu zaměřeného na redukci závislostí. Cílem projektu je minimalizovat zdravotní a sociální rizika spojená s užíváním drog, primárně alkoholu. Kontaktní a poradenské centrum v rámci projektu *Káčko 3D* rozšířilo personální kapacitu pro terénní a ambulantní práci, předpokládá se 80 podpořených osob.

V projektu z. s. Masopust *Nacházím cestu* v Chomutově je podporováno začlenění vyloučených osob s duševním onemocněním. Cílem adresně a komplexně pojatých aktivit je návratu těchto osob zpět do společnosti a na trh práce.

Jitka z obce Bulovka na Frýdlantsku

“V devět hodin vycházím z domu, 9:24 mi jede autobus, ve Frýdlantu jsem zhruba v 9:40 a tam čekám do 11:10 minut na přestup, pak vlastně v 11:30 jsme u pana doktora a pak čekám do 13:00 na vlak zpátky do Frýdlantu a ve Frýdlantu čekám do 14:16 na autobus sem a tady jsem někdy v 14:30 a pak musím ještě pěšky domů kilometr a půl. Mám tři děti, šestileté, tříleté a půlroční dítě, za doktorem je většinou беру sebou všechny, protože riskuji to, že bych se vrátila až po zavírací hodině školky.”

Komunitní práce a participace – nástroje zplnomocňování

Komunitní práce a participace má velký dopad na dobré sousedské vztahy, soudržnost, vztah k místu, soběstačnost a spolupráci. Agentura ve spolupracujících obcích aktivně nabízí podporu při organizaci veřejných setkání s využitím participativních metod.

V rámci aktivit a podpory organizací, které ve své činnosti aplikují metody komunitní práce, vytvořila Agentura tematickou expertní síť - Platformy pro komunitní práci. V rámci ní docházelo zejména ke sdílení příkladů dobré praxe, předávání zkušeností, konzultací konkrétních projektových aktivit. Členové platformy se setkávali jak na regionální, tak na celostátní úrovni. Celkově se setkání účastnilo kolem 70 zástupců zapojených subjektů, zejména NNO.

Participaci podporovala Agentura zejména organizací veřejných setkání. V roce 2018 jich proběhlo celkem devět: v Klášterci nad Ohří, Roudnici nad Labem, Kadani (5x), Rotavě a Mostě. Dohromady se jich zúčastnilo cca 1 400 účastníků. Zapojeným obcím poskytovala Agentura metodickou podporu jednak vyhodnocování výstupů z veřejných setkání, evidencí příkladů dobré praxe a zejména přípravou metodiky a příručky dobrých praxí.

Celkem bylo během roku 2018 ve spolupráci s Agenturou připraveno a realizováno 10 projektů z OP Z. Do těchto projektů se aktivně zapojilo 1 042 osob a 55 rodin. Projekty v celkové hodnotě 56 680 297,00 Kč byly kromě jiných témat zaměřené na zapojování sociálně vyloučených osob do rozhodovacích procesů, na prevenci vytváření negativních vztahů a konfliktů mezi skupinami obyvatel v SVL i v běžné městské zástavbě. Aktivity byly zaměřeny na motivační a aktivizační programy připravované za aktivní účasti obyvatel vyloučené lokality, rozvoj participativních metod

práce s rodinami, podporu participace a autonomie rodin. Podpořen byl rozvoj participativních metod (např. Tvorba vize komunity) nebo participativní sociální práce (peer pracovníci a svépomocné skupiny), která umožní překonat obtížnou situaci vyrovnávání se s trestným činem. Projekty rozvíjejí sousedské soužití, využívají spoluúčasti řešených osob na rozhodování o jejich vystěhování z bydlení, podporují participativní sociální práci s rodinami (případové, interaktivní či rodinné konference).

Zajímavou aktivitou bylo obnovení parku Střed v Mostě. Za podpory *Nadace Proměny Karla Komárka* se v rámci setkání se podařilo s účastníky otevřít témata participace a rozvoje městských čtvrtí v Mostě (víceoborové spolupráce, plánování s veřejností, nástrojů zapojování veřejnosti, kreativity jako zdroje sociální změny) a úředníci projevíli zájem na osobní návštěvě míst dobré praxe.

Bezpečnost a prevence kriminality

Jednou z oblastí, kterým se věnuje při spolupráci s obcemi pozornost, je i oblast bezpečnosti a prevence kriminality. V rámci spolupráce bylo poskytováno obecním samosprávám a jejich partnerům v rámci lokálního partnerství odborné poradenství při plánování opatření v oblasti problematiky bezpečnosti a prevence kriminality. Ve spolupracujících obcích byla v roce 2018 převážně řešena problematika občanského soužití a veřejného pořádku.

Pro předcházení společensky nežádoucímu jednání a pro řešení vzniklých sporů souvisejících s narušováním zásad občanského soužití se osvědčila přítomnost asistentů prevence kriminality v SVL. V roce 2018 Agentura podpořila vytvoření dalších 49 pozic asistentů prevence kriminality ve městech Sokolov (12), Most (9), Brno (8), Vítkov (2), Břeclav (4), Vsetín (4), Žďár nad Sázavou (3), Liberec (5), Budišov nad Budišovkou (2).

Snižování sociálního napětí, riziko vandalizmu a míru rušení nočního klidu v domech ve vlastnictví obcí, s vyšším podílem osob ohrožených sociálním vyloučením, pomáhají řešit domovníci – preventisté. K podpořeným sedmi pozicím z roku 2017 ve městech Štětí, Moravský Beroun, Slaný, Obrnice v roce 2018 přibyla dvě nová místa v Děčíně a dvě místa v Budišově nad Budišovkou.

K efektivnější prevenci kriminality přispívají také projekty, které Agentura podporuje, jako např. Poradna pro závislosti ve městě Varnsdorf, která prostřednictvím pracovníků DRUG-OUT Klub, z. s. v roce 2018 poskytla např. 318 individuálních poradenství, 126 individuálních poradenství pro rodiče a blízké osoby. V o. p. s. Renarkon byli podpořeni dva noví terénní pracovníci, kteří poskytují své služby v SVL na území obcí Vítkov, Budišov n. Budišovkou a Černá ve Slezsku. Poradna z. s. Světlo v Chomutově začala poskytovat odborné poradenství závislým osobám motivovaným k abstinenci či ohroženým recidivou závislosti. Během 3 let využije tyto služby přibližně 45 uživatelů drog a patologických hráčů a 105 rodinných příslušníků. V Brně organizace Podané ruce o. p. s. poskytovala odborné sociální poradenství osobám dlouhodobě drogově závislým či osobám po výkonu trestu odnětí svobody. Prevenci sociálně patologických jevů v SVL města Brna a aktivity podporující efektivní trávení volného času mladých lidí zaměřené na prevenci rizikového chování zabezpečoval DROM, romské středisko. Poradna Justýna Brno od roku 2018 poskytuje podporu zvláště zranitelným obětem a obětem násilí z nenávisti, provozuje ji In IUSTITIA, o. p. s.

Agentura zorganizovala kulatý stůl na téma občanské soužití a veřejný pořádek, na kterém představila dobré praxe z Kolína a Ostravy- Kunčiček. Další kulatý stůl byl zaměřen na problém užívání návykových látek v SVL a jeho dopadu na obyvatele SVL. Diskutovalo se o možnostech a limitech poskytovatelů služeb, o možné prevenci závislosti, léčbě, sociální reintegraci a harm reduction.

K podpoře konceptu bezpečného města Agentura uspořádala v Kolíně setkání ministra spravedlnosti ČR a ministra vnitra ČR, kteří se mimo jiné připojili k jednání pracovní skupiny Bezpečný Kolín. K této dobré praxi také proběhl workshop pro lokální partnery v Ústí nad Labem, jehož obsahem byla komunikace s veřejností, vytváření pracovních týmů, nastavení koordinace činností, které vedou ke zlepšení a udržení dobré bezpečnostní situace ve městě.

Na základě podkladů z lokalit a realizovaných výzkumů v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality byl připraven materiál ke krizové situaci v lokalitě Litvínov-Janov, který definoval základní problémy, kterými jsou devastace bytového fondu, odpojení stovek obyvatel od dodávek médií, prohlubování situace sociálního vyloučení pro obyvatele lokality, prohlubování rezignace a frustrace sociálně vyloučené populace, faktická nedosažitelnost některých sociálních a zdravotních služeb.

Agentura je aktivním členem Republikového výboru pro prevenci kriminality MV ČR, spolupracovala s Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti ÚV ČR při sběru informací k problematice hazardu a drog v SVL. Se zástupci Rady vlády pro záležitosti romské menšiny byla v roce 2018 konzultována problematika užívání návykových látek v SVL, dostupnost návazných služeb v SVL a specifika služeb pro romské uživatele návykových látek. Agentura se prostřednictvím lokálních konzultantů, ve spolupráci s místními aktéry, zapojila do preventivních aktivit MV ČR v boji proti obchodování s lidmi. Agentura také spolupracovala se zástupci samospráv v souvislosti s připravovanými veřejnými shromážděními extremistických subjektů v Dubí a Litvínově.

Monika: Klientka K-centra Chomutov

Monika je uživatelkou návykových látek, užívá nitrožilně pervitin. První zkušenosti s drogou měla již v patnácti letech, později začala brát pervitin nitrožilně s četností jednou měsíčně. Dále užívá také alkoholické nápoje a cigarety. V současné době střídá abstinenci a užívání. S rodinou se nestýká, a přestože její rodina bydlí nedaleko, nejeví o Moniku zájem. Monika má stálého přítele, který je také uživatelem drog a společně s ním bydlí na ubytovně Alžběta. Během života se jí narodilo deset dětí, které jí byly odebrány do dětských domovů a kojeneckých ústavů, což špatně psychicky nese. Monice byla diagnostikována schizofrenie, léky pravidelně nebere.

Svou nepříznivou životní situaci chce s podporou a pomocí K-centra řešit, jejím cílem je kromě „bezpečného brání“ i zprostředkování intenzivnějšího styku s dětmi. Protože by chtěla začít žít normálním životem a provozovat běžné denní i pracovní úkony, byl s ní vypracován plán postupné změny, kde si sama stanovila cíle k dosažení. Usiluje zejména o změnu bydliště a podporu při úspěšném léčení závislosti na drogách. Chce také předcházet rizikům, která jsou spojena s užíváním drog. Chce nadále využívat hygienický i potravinový servis a zlepšovat svojí situaci.

Některé z cílů se jí daří úspěšně dosahovat. Vzhledem ke zdravotnímu stavu (a společnosti, ve které se nachází), pro ni přitom není snadné si získanou životní pozici udržet. Dochází na poradenství, bezpečně bere drogy - vyměňuje materiál pro aplikaci a úzce s K-centrem Chomutov spolupracuje na plnění svých cílů. V asistenci K-centra Chomutov si vyřídila doklady totožnosti, komunikuje s OSPOD a dětskými domovy a vlastní život bere s větší odpovědností.

Inkluzivní vzdělávání

V roce 2018 pokračovala Agentura v realizaci systémového projektu *Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami (dále jen IKV)* realizovaný pomocí prostředků z Evropského sociálního fondu - Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, za částečného přispění ze státního rozpočtu ČR, kterým pomáhá samosprávám reagovat na měnící se potřeby dětí ve školách. Připraveno a následně schváleno bylo celkem 10 nových Místních plánů inkluze, strategických dokumentů, které analyzují stav vzdělávací soustavy obcí, na jejichž území existují vyloučené lokality, a navrhuje řešení pro další období. Tyto plány vznikly pro města Děčín, Postoloprty, Most, Sokolov, Havlíčkův Brod, Roudnice nad Labem, Kolín, Litvínov, Kadaň, Valašské Meziříčí.

V roce 2018 se místní aktéři (např. obce, kraje, MŠ, ZŠ, SŠ, NNO) mohli ucházet o podporu projektů z výzev OP VVV, přičemž spolupracovali s experty na projektové poradenství z projektu IKV. Podmínkou podpory bylo, že aktivity jsou určeny právě dětem/žákům ze socioekonomicky znevýhodněného a zároveň kulturně odlišného prostředí a jejich rodičům. Celkový počet podpořených romských dětí a žáků začleněných do vzdělávání činil 1 857. Projekty cílí logicky i na všechny ostatní děti a žáky, rodiče, pedagogy, úředníky samospráv a veřejnost.

V roce 2018 zorganizovala Agentura osm veřejných setkání, uspořádala rovněž 25 odborných workshopů. Mezi témata odborných workshopů patřilo např. strategické plánování metodou *Stromů problémů a příčin*, výuka supervize či specifika práce s dítětem s psychiatrickou diagnózou, legislativa předškolního vzdělávání v praxi, specifika doučování a vliv na školní úspěšnost žáka. Mezi účastníky realizovaných odborných workshopů patřili především zástupci NNO, zřizovatelů škol, pedagogičtí pracovníci mateřských základních škol či středních škol, zástupci sociálních odborů městských úřadů. Průměrný počet účastníků odborného semináře se pohyboval mezi 20 – 30 účastníky.

Jedním z inspirativních projektů, který byl v roce 2018 schválen, je projekt organizace Rodina v centru, z. ú., v Novém Boru pod názvem *S rodinou k inkluzi*. Tématem projektu je podpora dětí ze socioekonomicky znevýhodněného a zároveň kulturně odlišného prostředí při vstupu a následném setrvání ve školách hlavního vzdělávacího proudu. V průběhu 36 měsíců nabídne pomoc prostřednictvím činnosti předškolního klubu, podpory studijních výsledků dětí na základních školách, posílením odborných kapacit a služeb a osvětovou kampaní.

Agentura spolupracuje také s obcemi s rozšířenou působností v rámci součinnosti při realizaci tzv. Místních akčních plánů v oblasti vzdělávání – tzv. MAP. V roce 2018 byly se spolupracujícími lokalitami v rámci MAP vytvořeny čtyři Plány poradenství při přípravě Místních akčních plánů,

konkrétně s Trutnovem, Náchodem, Moravskou Třebovou a Českou Lípou. Celkový počet takto spolupracujících obcí se tak přiblížil dvaceti.

Na jednáních s realizačními týmy pro tvorbu Krajských plánů v oblasti vzdělávání (KAP) v roce 2018 věnovala Agentura zvláštní pozornost problémům žáků, kteří jsou ohroženi školním neúspěchem, tématu předčasných odchodů ze vzdělávání a také práci s žáky ohroženými sociálním vyloučením. Další setkání budou realizována dle potřeb realizačních týmů KAP v jednotlivých krajích při tvorbě Školní inkluzivní koncepce v letech (ŠIKK) 2018/2019. Zástupci projektu IKV se účastní pracovních skupin pro rovné příležitosti ve všech krajích.

Pro přípravu tuzemských stáží a příležitostí umožnit sdílení zkušeností mezi jednotlivými aktéry vzdělávání pokračuje stávající spolupráce se školami, které se výrazně posunuly směrem k vizi inkluzivního vzdělávání a do spolupráce se připojují další. Jedná se především o propracovaný systém školního poradenského pracoviště, netradiční a inovativní výukové metody, bohatý vzdělávací program zaměřený na hodnotové vzdělávání či na úpravu organizace výuky, strategické plánování školy a práce s pedagogickým sborem. Mezi první školy, které Agentura zařadila mezi dobré praxe, patří ZŠ Trmice, ZŠ a MŠ Karlovarský venkov a ZŠ Náměstí 28. října Brno či MŠ Ostrava, Špálova.

Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti

Přestože projekt Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti podporovaný z mechanismu EHP/Norské fondy skončil v dubnu 2017, pokračovaly některé jeho aktivity také v roce 2018. Jednalo se zejména o mediální kampaň HateFree Culture a program Mediace ve škole. V roce 2018 pokračovalo jednání o navazujícím projektu s názvem Místo pro všechny (2019-2023), ve kterém bude vedle mediální kampaně HateFree Culture a programu Mediace ve škole rozvíjena také tzv. PR pohotovost (podpora obcím) a aplikace Mediální dílna pro ZŠ a SŠ.

Mediální kampaň HateFree Culture

V průběhu roku pokračovala Agentura především v mediálních aktivitách (webové stránky kampaně a její sociální sítě: Facebook, Twitter, Instagram). Na Facebooku pokračovala kontinuální moderovaná diskuse pod jednotlivými příspěvky. Tým kampaně se soustředil zejména na příběhy jednotlivých lidí z řad minorit, rozhovory s experty na různá témata nebo příklady dobré praxe ve vzájemném soužití z České republiky i zahraničí. Agentura také pokračovala v ověřování informací pro veřejnost ve vztahu k tématům projektu.

Členové týmu pravidelně vstupují do různých odborných debat, diskusí, případně vystupují v médiích. Web kampaně během roku 2018 navštívilo na 440 000 unikátních uživatelů, prostřednictvím Facebooku se dařilo měsíčně zasáhnout v průměru 400 000-500 000 unikátních uživatelů.

Agentura spravuje také síť organizací, které veřejně deklarují, že jsou otevřené všem bez ohledu na jejich původ, vyznání nebo orientaci. V roce 2018 síť tzv. HateFree Zone dosáhla 300 zapojených míst napříč Českou republikou, k označení se hlásí také některé festivaly.

V roce 2018 také kampaň HateFree Culture započala novou aktivitu workshopů virtuální reality pro seniory, kdy se speciálním zařízením pracovníci kampaně navštěvují pobytová zařízení pro seniory. Agentura seniorům v rámci tříhodinových setkání s touto novou technologií dává možnost zažít pobyt v jiném prostoru.

Program Mediace ve škole

V roce 2018 pokračovala spolupráce s pěti pilotními školami ve Šluknovském výběžku formou supervize, intervize, tréninků, konzultací a dalších rozvojových aktivit. Metodika mediace byla dále rozšiřována o jedinečné poznatky z kontinuálního působení interních mediátorů (učitelů) a peer-mediátorů (žáků) v oblasti prevence konfliktů ve školách a efektivitu podpůrných opatření. Na všech pěti pilotních školách fungují mediační a peer-mediační týmy a mediace se postupně stává přirozenou součástí života těchto škol. Během roku 2018 narostl počet peer-mediátorů průměrně na dvacet na každé škole (jedná se tak o 100% nárůst oproti roku 2017). Na ZŠ Krásná Lípa byl zaveden nepovinný předmět Mediace, na ZŠ U Nemocnice v Rumburku probíhají Mediační dílny (formou kroužku), ZŠ Jiříkov otevřela kroužek Mediace a na Gymnáziu Varnsdorf probíhají mediační tréninky pro stávající i nové peer-mediátory, vedené jednou z peer-mediátorek. Mediátorky-učitelky z těchto škol byly v roce 2018 rovněž zapojeny do projektu financovaného z OP Z NNO Rodina v centru v Novém Boru, ve kterém poskytují své služby několika dalším školám v roli externích mediátorek. Tyto jedinečné poznatky získávané z pilotních škol budou základním východiskem pro implementaci programu do dalších škol v rámci nového předem definovaného projektu, který bude opětovně od roku 2019 financován z mechanismu EHP/Norské fondy.

Výzkumy

Působení Agentury v lokalitách je úzce provázáno s výzkumy, které zajišťují potřebné informace o celkovém rozsahu sociálního vyloučení a s ním spojených problémů pro vytváření strategických plánů (vstupní analýzy), detailní poznání vybraného dílčího problému, na jehož řešení se místní aktéři dále chtějí podrobněji zaměřit (tematické výzkumy), až po zmapování situace v lokalitě v závěrečné fázi spolupráce, kdy je již možné zachytit první výsledky intervencí realizovaných s podporou Agentury (situační analýzy).

Rok 2018 se z hlediska výzkumné činnosti Agentury nesl ve znamení inovací, zejména z hlediska typu realizovaných šetření a používaných výzkumných metod. Byla schválena změna systémového projektu *Systémové zajištění sociálního začleňování*, která vymezila nový typ tzv. tematicko-průřezových výzkumů, zaměřených na systémové problémy společné více lokalitám. Jeden z prvních tematicko-průřezových výzkumů se zaměřil na finanční dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na veřejné rozpočty a příjmy osob, které mají z důvodu nízkého dosaženého vzdělání horší uplatnění na trhu práce. S využitím časových řad míry nezaměstnanosti a průměrných příjmů podle dosaženého vzdělání a předpokládaného tempa růstu mezd se podařilo namodelovat potenciální finanční přínosy politik zacílených na prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání.

Spektrum metod používaných ve výzkumech Agentury bylo v roce 2018 rozšířeno o dotazníkové šetření nebo ekonomické modelování. Právě otázka nízkého dosaženého vzdělání a předčasných odchodů ze vzdělávání jako jednoho z klíčových faktorů dlouhodobé nezaměstnanosti a reprodukce

sociálního vyloučení byla tématem, které se objevilo v několika výzkumech a následně i v mediálních výstupech Agentury. Ačkoliv v České republice v porovnání s ostatními evropskými zeměmi opouští vzdělávací soustavu poměrně nízké procento studentů, v posledních letech jejich počet stoupá. Výzkum byl specifický zejména tím, že pomohl doplnit náhled na danou problematiku o doposud nezaznamenané výpovědi bývalých studentů, kteří vzdělávací soustavu předčasně opustili, a doplnit tak institucionální pohled na věc.

V rámci projektu OP VVV v roce 2018 vznikly vstupní analýzy pro Místní plány inkluze (MPI) celkem v 11 lokalitách: Valašské Meziříčí, Havlíčkův Brod, Krnov, Písek, Vítkovsko, Žďár nad Sázavou, Aš, Jirkov, Fulnek, Rozvodí a Děčín. V projektu *Systémové zajištění sociálního začleňování* bylo realizováno celkem sedm vstupních analýz v režimu KPSVL a 10 vstupních analýz v režimu vzdálené dílčí podpory (VDP). Zpracováno bylo také 12 tematických výzkumů, dvě situační analýzy a jeden tematicko – průřezový výzkum.

Podrobný výčet výzkumných výstupů projektu *Systémové zajištění sociálního začleňování* realizovaných v roce 2018

- 7 vstupních analýz v režimu KPSVL: Havlíčkův Brod, Písek, Valašské Meziříčí, Jirkov, Aš, Rozvodí, Fulnek
- 10 vstupních analýz v režimu VDP: Broumov, Čelákovice, Chrudim, Jirkov, Lanškroun, Moravská Třebová, Polička, Ústí nad Labem, Hostinné, Kladno
- 2 situační analýzy: Dubí, Ostrava
- 12 tematických výzkumů: Dubí, Prevence nezaměstnanosti u mladých lidí ze SVL, Vrbensko, Jesenicko, Vsetín, Slaný, Žďár nad Sázavou, Chrudim, Frýdlantsko, Bruntál, Bohumín a Liberec
- 1 tematicko – průřezový výzkum: Finanční dopady vysoké nezaměstnanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit a jejich nízké odborné.

Výzkumy jsou průběžně zveřejňovány na internetových stránkách www.socialni-zaclenovani.cz

Komunikace a PR

Na webových stránkách Agentury www.socialni-zaclenovani.cz bylo za rok 2018 zveřejněno 42 nových příspěvků, z nichž většinu tvořily autorské, případně převzaté články tematizující sociální začleňování. V roce 2018 proběhla veřejná zakázka na novou podobu webových stránek. Agentura pro sociální začleňování byla zmíněna v celkem 593 mediálních výstupech v tištěných nebo internetových médiích.

V říjnu 2018 byla uspořádána první snídane s novináři, na níž seznámila zástupce médií s daty o dopadu dávek mimořádné okamžité pomoci na schopnost nízkopříjmových domácností získat a udržet si standardní bydlení. Na jejím základě vzniklo pět mediálních výstupů. Ve spolupráci s novináři celostátních médií bylo publikováno osm větších článků, ty nejzajímavější byly zveřejněny i na webu Agentury v sekci „Napsali o nás“. Na facebookovém profilu Agentury bylo zveřejněno celkem 131 příspěvků. Stránka měla na konci roku 2018 celkem 2 780 sledujících, což představuje 8 % nárůst oproti loňskému roku. Průměrný dosah příspěvku se pohyboval kolem 400 zhlédnutí, nejúspěšnější příspěvek vidělo 2 252 sledujících. Na lokální úrovni vzniklo 35 tiskových zpráv.

PR oddělení podpořilo tvorbu metodiky „Jak komunikovat s médii“. Bylo zpracováno doporučení „Devatero dobré kampaně“, která má pomoci lokálním konzultantům a manažerům SPSZ zlepšit dosah a efektivitu jejich informačních kampaní se sociální tematikou. Pro veřejná setkání byly vytvořeny propagační materiály, tiskové zprávy, pozvánky apod. Pro Regionální centrum střed byly navrženy a vytvořeny dvě informační kampaně. Oddělení Komunikace a PR zodpovídalo přímo dotazy veřejnosti týkající se sociálního začleňování, pomocí emailové adresy info@socialni-zaclenovani.cz.

Vznikla šablona komunikačních strategií pro seznamování veřejnosti s výstupy systémového projektu *Inkluzivní a kvalitní vzdělávání*. Na základě šablony bylo vypracováno 19 komunikačních strategií. Pro projekt *Systémové zajištění sociálního začleňování* byla na základě zpětných vazeb z území zásadně přepracována šablona komunikačních plánů tak, aby byla jejich tvorba rychlejší a snazší a zároveň se rozšířil záběr plánovaných komunikačních aktivit. Šablona posiluje také participativní roli obcí při tvorbě komunikačních plánů. V druhé polovině roku 2018 byla šablona testována v územích a lokální konzultanti byli školeni v jejím používání.

Legislativní podněty

Agentura se jakožto odbor Úřadu vlády ČR podřízený v roce 2018 nejprve Ministru spravedlnosti a od 28. června 2018 zmocněnkyni vlády pro lidská práva podílela na formulaci řady připomínek, které ministr a zmocněnkyně podávali k různým legislativním návrhům.

Mezi významnější připomínkové návrhy patří:

- Návrh novely zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, předložený Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV), který obsahoval značnou redukci nároku na dávky na bydlení. Ministr v připomínkách zformulovaných částečně z podnětů Agentury obě novely zásadně odmítl z důvodu jejich nekonceptnosti, nedostatečného zhodnocení dopadů a negativního dopadu na osoby v bytové nouzi. MPSV věci obě novely posléze z legislativního procesu stáhlo.
- Návrh skupiny poslanců na novelu zákona č. 101/2017 Sb., kterou bylo navrženo odložení reformy financování regionálního školství o 10 let, do roku 2028. Agentura formulovala zamítavé podněty pro stanovisko vlády. Návrh zákona byl posléze Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR zamítnut v prvním čtení a reforma nabyla účinnosti v plánovaném termínu.
- Návrh skupiny poslanců na zákon o zálohovaném výživném (sněmovní tisk č. 126), kde Agentura doporučila vládě přijmout souhlasné stanovisko, vláda zda však nakonec přijala stanovisko neutrální. Návrh zákona prošel 30. května 2018 do 2. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, a do konce roku 2018 do dalších fází legislativního procesu nepostoupil.
- Senátní návrh novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (sněmovní tisk č. 160), kterým bylo navrženo zvýšení dávky příspěvek na péči. Agentura doporučila vládě přijmout souhlasné stanovisko, vláda však přijala stanovisko nesouhlasné. Přesto jej Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR schválila ve 3. čtení dne 7. prosince 2018.

Vedle legislativních návrhů Agentura připomínkovala též některé prováděcí předpisy v oblasti školství a zadluženosti.

Zástupce Agentury se jako člen komise Ministerstva pro místní rozvoj pro bytové právo podílel na přípravě novely občanského zákoníku upravující bytové spoluvlastnictví, který byl následně předložen do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2019 jako sněmovní tisk 411.

Územní spolupráce

Významnými partnery Agentury ve venkovských regionech jsou místní akční skupiny (MAS), Agentura spolupracuje s jejich střešní organizací Národní sítí MAS (NS MAS). S tou bylo v roce 2018 uzavřeno memorandum o spolupráci. Na krajské úrovni Agentura rozvíjela spolupráci s krajskými koordinátory romské inkluze. Agentura měla v roce 2018 uzavřena memoranda o spolupráci s kraji Libereckým, Ústeckým a Středočeským. Agentura se zapojila do zpracování Strategie regionálního rozvoje 21+.

V roce 2018 se Agentura zaměřila na systémovější pojetí spolupráce s místními akčními skupinami (MAS). Na základě identifikace společných potřeb bylo zformulováno Memorandum o spolupráci, které bylo podepsáno v září 2018. Memorandum identifikovalo společné cíle, k nimž patří zejména posílení územní soudržnosti; koordinace politiky sociálního začleňování ve venkovském území a koordinovaný přístup k přípravě integrovaných nástrojů v malých obcích včetně sociálních inovací a sociálních experimentů.

Na úrovni obcí byla navázána spolupráce s organizací Sdružení místních samospráv (SMS), resp. s její organizací SMS data, která zpracovává v rámci projektu Ministerstva pro místní rozvoj (MMR) bilanci veřejné infrastruktury v obcích do 10 000 obyvatel. Balance byla rozšířena o detailní mapování SVL.

Za účelem většího zapojení krajů do řešení sociálního vyloučení se Agentura soustředila na prohloubení spolupráce s krajskými koordinátory romské inkluze. Jejich zkušenosti z terénu a znalost problematiky Romů, žijících v sociálně vyloučených lokalitách, jsou důležitým zdrojem informací pro vytváření strategických dokumentů a navrhování opatření. Jedním z hlavních témat společných setkání byla problematika opatření obecné povahy (OOP), které v mnoha obcích vytýčilo problémové lokality, v nichž nebyl přiznán doplatek na bydlení nově přistěhovaným obyvatelům.

Agentura také vyjednávala možnosti aktivního zapojení krajů do Operačního programu Potravinové a materiálové pomoci (OP FEAD). Agentura také informovala pracovníky krajů o aktivitách v oblasti inkluzivního vzdělávání (KAP, ŠIKK). Agentura pokračovala ve specifické spolupráci se 3 kraji, s nimiž je uzavřeno memorandum o spolupráci (kraje Středočeský, Liberecký a Ústecký). Pro intenzivnější spolupráci s kraji se podařilo prosadit v rámci změny systémového projektu Agentury novou aktivitu, jejímž cílem je zmapování míry sociálního vyloučení v jednotlivých krajích.

Aktivita Regionálních center

Působení Agentury na lokální úrovni je postaveno na principu participace, partnerství a tvorby platform (lokální partnerství, pracovní skupiny, fokusní skupiny, odborné semináře, semináře pro veřejnost, apod.). Přirozenou součástí místní sítě je respektování potřeb a možností lokality a místních aktérů. Ve spolupracujících obcích probíhá participativní strategické plánování nebo už implementace vytvořených strategických plánů. Klíčovými strategickými dokumenty jsou Strategický plán sociálního začleňování (SPSZ), Plán vzdálené dílčí podpory (P – VDP), Tematický akční plán (TAP) a Místní plán inkluze v oblasti vzdělávání (MPI). Na jejich vzniku a implementaci se s místními aktéry zásadním způsobem podílí pracovníci Agentury - lokální konzultanti, konzultanti inkluzivního vzdělávání, lokální poradci pro jednotlivé tematické oblasti a pro projekty (např. problematika bydlení, zaměstnávání, dluhová problematika, apod.).

Snahou Agentury je přispívat ke zvýšení odbornosti při řešení problematiky sociálního vyloučení a propojovat veřejnou správu, expertní aktéry, neziskový sektor, obyvatele SVL a veřejnost. Velmi přínosnou je spolupráce s jednotlivými Krajskými úřady zaměřená na plánování sociálních služeb, oblast vzdělání a školství či na strategický rozvoj projednávaný při Regionálních stálých konferencích

Regionální centrum střed

Regionální centrum střed působí v šesti krajích ČR – Středočeském, Libereckém, Jihočeském, Pardubickém, Královéhradeckém a Kraji Vysočina. Ve Středočeském kraji v roce 2018 pokračovala spolupráce v lokalitách Slaný, Příbram a Kolín v režimu KPSVL. V režimu VDP působila Agentura od února do října 2018 v Čelákovcích (lokalita Dělnické domky) a od srpna 2018 v Kladně s důrazem na čtvrt Nové Kročehlavy. V Libereckém kraji spolupráce pokračuje v Liberci, Novém Boru, Frýdlantsku (Frýdlant, Nové Město pod Smrkem, Bulovka, Heřmanice, Dětrichov, Kunratice, Višňová, Habartice), ve Smržovce a Velkých Hamrech. V Jihočeském kraji Agentura působí v Českých Velenicích a Písku. V Kraji Vysočina pokračuje spolupráce ve Žďáře nad Sázavou a Havlíčkově Brodě. V Pardubickém kraji probíhala podpora v režimu vzdálené dílčí podpory v Poličce (do konce května 2018), Chrudimi, Moravské Třebové a Lanškrouně. V Královéhradeckém kraji je stejný typ podpory realizován ve městě Broumov a od dubna 2018 i v Hostinném.

V roce 2018 se v lokalitách v působnosti Regionálního centra střed uskutečnilo devět dluhových seminářů pro praktikující poradce a další účastníky v přímé práci s klienty – témata: exekuce a možnosti jejich zastavování, oddlužení a novela insolvenčního zákona. Školení v dluhové problematice se uskutečnilo i na krajských pobočkách Úřadu práce ČR Příbram, Pardubice a Jihlava pro pracovníky kontaktních pracovišť. V Broumově proběhl vzdělávací seminář k tvorbě bytové koncepce. Tématům komunitní práce a komunitních center byl věnován workshop v Písku, kde byla navržena konkrétní opatření vedoucí ke zlepšení občanského soužití mezi jednotlivými skupinami obyvatel. Za účasti obyvatel SVL se ve Žďáru nad Sázavou konalo veřejné setkání na téma *Spolupráce a úprava prostor sídliště Stalingrad*. Aktéři z lokalit se účastnili i regionálního setkání tematické expertní sítě Platforma ke komunitní práci. Agentura uspořádala 12 workshopů v oblasti inkluzivního vzdělávání pro pedagogy a další aktéry na téma specifika dětí s poruchami chování, specifika práce s dítětem s psychickou diagnózou, řešení problému zvýšeného odchodu dětí ze ZŠ na víceletá gymnázia.

Činnost Agentury se zaměřuje i na spolupráci s odbornými institucemi a akademickým sektorem. V Liberci a Písku byla navázána spolupráce s Platformou pro sociální bydlení při zavádění metody Housing First – Bydlení především. Podstatou metody je poskytnout lidem bez domova standardní bydlení bez předchozí léčby či tréninku a současně jim poskytnout potřebnou pomoc dle jejich individuálních potřeb. V Liberci se za dobu spolupráce s Agenturou daří zefektivňovat systém bytové politiky města, což vede k umísťování většího počtu sociálně znevýhodněných domácností do standardního bydlení. V roce 2018 byla schválena bytová koncepce města a zavádí se opatření, která vedou k prevenci ztráty bydlení.

Spolupráce s univerzitami je navázána s Filozofickou fakultou Univerzity Pardubice, v roce 2018 byla také uzavřena memoranda o spolupráci s Technickou univerzitou Liberec (Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická) a s Univerzitou Hradec Králové (Pedagogická fakulta).

Při Regionální stálé konferenci Libereckého kraje vznikla z podnětu Agentury pracovní skupina sociálního začleňování. Jejím úkolem je mapovat lokální potřeby, monitorovat vývoj SVL, hledat podporu a finanční zdroje na realizaci opatření v obcích a mapovat zájem o odborné semináře a konference. Tyto a další aktivity budou definovány i ve střednědobé Strategii sociálního začleňování. Důležitým počinem v Královéhradeckém kraji je vznik Platformy dostupného bydlení při Regionální stálé konferenci, jejímž cílem je v prvních krocích přenos informací, sdílení dobré praxe, koordinace aktivit a konzultace podmínek pro využití finančních zdrojů. Do její činnosti jsou zapojeni zástupci Královéhradeckého kraje, MMR, MPSV, Úřadu práce, zástupci obcí a MAS, Univerzity Hradec Králové, zástupci neziskového sektoru a další aktéři (zástupci vazební věznice, výchovných ústavů apod.).

Regionální centrum západ

Regionální centrum západ spolupracovalo v roce 2018 s 33 obcemi na území tří krajů Ústeckého, Karlovarského a Plzeňského. Nejvíce spolupracujících obcí je na území Ústeckého kraje - Děčín, Dubí, Chomutov, Jirkov, Jiříkov, Krásná Lípa, Kadaň, Klášterec nad Ohří, Litvínov, Most, Obrnice, Postoloprty, Roudnice nad Labem, Rumburk, Staré Křečany, Štětí, Ústí nad Labem, Varnsdorf, Vejprty), dále pak Plzeňského kraje – Poběžovicko a Karlovarského - Aš, Sokolov, Rotava, Nová Ves, Kraslice, Žlutice, Valeč. Podporu formou KPSVL poskytovala Agentura ve 14 obcích. S ostatními obcemi probíhala spolupráce na různých dílčích úkolech v rámci tzv. vzdálených podpor.

Nově se do spolupráce s Agenturou v roce 2018 přihlásily obce Česká Kamenice a Žatec. V těchto obcích se jednalo o dílčí spolupráci před vstupem do KPSVL v roce 2019.

V roce 2018 byl dokončen jeden SPSZ (Jirkov) a 6 MPI (Postoloprty, Rumburk a Staré Křečany, Sokolov, Litvínov, Roudnice nad Labem, Kadaň). V roce 2018 byly schváleny revize SPSZ v šesti obcích (Dubí, Litvínov, Obrnice, Roudnice nad Labem, Štětí, Kadaň).

V roce 2018 se Agentura zabývala méně projektovým poradenstvím v OP Z a více podporou implementace úspěšných projektů. Nicméně byly v roce 2018 podány do OP Z čtyři další projektové žádosti a tři z nich byly v roce 2018 také úspěšně schváleny. Do OP VVV bylo v roce 2018 podáno 7 úspěšných projektových žádostí o celkovém objemu přiznané dotace ve výši cca 85, 5 mil. Kč. V rámci KPSVL bylo v roce 2018 podáno do výzev IROP 14 projektových žádostí, které dosud nebyly

vyhodnoceny, jedná se zejména o projekty na podporu sociálního bydlení a infrastruktury sociálních služeb.

V oblasti vzdělávání uspořádala Agentura v roce 2018 šest workshopů a dvě veřejná setkání, zaměřené na podporu a rozvoj inkluzivního vzdělávání ve spolupracujících lokalitách. Regionální centrum západ aktivně spolupracovalo na tvorbě místních akčních plánů (MAP) v lokalitách zapojených do KPSVL.

Regionální centrum západ také usiluje o monitoring a řešení nových nebo specifických fenoménů sociálního vyloučení. Jedním ze zásadních problémů, kterému se Agentura v roce 2018 věnovala, byla problematika zadlužených sdružení vlastníků jednotek (SVJ) v SVL Ústeckého kraje. Na základě podrobné analýzy a práce se zadluženými SVJ vznikl v roce 2018 podpůrný materiál pro SVJ zadlužená nebo ohrožená dluhy. V průběhu roku 2018 proběhly celkem čtyři odborné semináře určené obcím a ohroženým SVJ v Mostě, Chomutově, Litvínově a Ústí nad Labem. Agentura se také zaměřila na podporu intenzivnější komunikace obcí s předsedy ohrožených SVJ, a to zejména v Litvínově a Chomutově.

Regionální centrum východ

Regionální centrum východ pokrývá svou činností celé území Moravy. V roce 2018 působila Agentura celkem v 50 obcích. Partnery byly nejen velká města jako Ostrava či Brno, ale i menší obce či města jako například Vítkov, Vsetín nebo Břeclav. Specificky pak bylo přistupováno ke svazkům obcí, které tvoří zástupci vesnických aglomerací. Právě tito partneři jsou často vystaveni akutním situacím řešení sociálního vyloučení, přičemž nemají k dispozici systémové nástroje a především pak ani personální kapacity k efektivnímu řešení (např. nedostatek sociálních pracovníků na obci atd.). Tato skutečnost má přímé a zjevné dopady nejen do sociální oblasti, ale i do vzdělávání a znesnadňuje nastavení udržitelných řešení. Ve sledovaném období byla zahájena spolupráce v režimu KPSVL s obcemi v mikroregionu Rozvodí (Bělotín, Jindřichov, Olšovec, Partutovice, Polom, Potštát, Střítež nad Ludinou) a městem Fulnek. Do spolupráce v režimu VDP vstoupila obec Konice. V roce 2018 byly schváleny čtyři nové MPI zaměřené na zkvalitňování vzdělávání na úrovni primárního školství.

K 31. 12. 2018 bylo díky činnosti Regionálního centra východ v přímé realizaci celkem 124 projektů OP Z v režimu KPSVL v celkové částce více než 660 mil. Kč. Vynaložená částka umožní podporu minimálně 25 tisícům klientů těchto projektů, přičemž více než 6 600 účastníků projektových aktivit získá podporu v časové hodnotě nad 40 hodin. Odborná podpora byla také zaměřena na projekty IROP. Do výzvy č. 80 – Rozvoj sociálního bydlení (SVL) bylo v rámci KPSVL podáno celkem 23 projektů. Pro výzvu č. 82 – Rozvoj sociálních služeb II (SVL) poskytla Agentura podporu celkem osmi předkladatelům projektových žádostí. Nelze opomenout oblast vzdělávání OP VVV, kdy pro podporu inkluzivního vzdělávání bylo podáno celkem 14 projektových žádostí s celkovou alokací přes 130 milionů korun.

Významnou činnost ve vztahu k projektové podpoře představoval v roce 2018 zahájený systematický monitoring projektů OP Z KPSVL. Pilotně byl tento proces zahájen ve městě Ostrava a obcích Jesenicka. Celý proces byl realizován v úzké spolupráci s obcemi, přičemž dosažené výstupy jsou pozitivně hodnoceny jak ze strany realizátorů, tak i vedení obce. Výstupy monitoringu jsou následně

zpracovány v každoroční zprávě. Identifikace slabých a silných míst slouží ke konkrétnímu návrhu opatření k dosažení stanovených cílů projektu a k nastavení lepší efektivity činnosti projektu/organizace (individuální podpora realizátorům projektu ze strany Agentury, skupinové vzdělávací akce, výměna dobré praxe apod.). Podkladový materiál je využit i při dojednávání udržitelnosti projektových aktivit jak na obecní, tak i krajské úrovni.

Po celý rok byly zajišťovány pravidelné vzdělávací aktivity zaměřené na podporu při naplňování opatření SPSZ, prohlubování znalostí a získávání aktuálních informací k problematice sociálního vyloučení a inkluzivního vzdělávání. V roce 2018 proběhlo celkem 12 seminářů (5 OP Z, 7 OP VVV), tři veřejná setkání a čtyři setkání dluhových platform. Mezi nejčastěji poptávaná témata patřila oblast sociálního bydlení či komunikace ve vzdělávání. Realizovaná veřejná setkání se věnovala spolupráci rodičů a školy. Velice pozitivně jsou hodnoceny regionální dluhové platformy, které jsou aktivní ve všech spolupracujících obcích. Zapojilo se do nich již více než 60 partnerských organizací. Tato odborná uskupení nabízí prostor ke vzdělání či výměnu dobré praxe. Velmi cenným je společné utváření postupů mezi zástupci státního i nestátního sektoru pro efektivní řešení situace zadlužení či včasné podchycení možného problému v konkrétních lokalitách a regionech.

Projektové poradenství

Projektové poradenství pro OP Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) v roce 2018

Výzvy pro projekty KPSVL OP VVV a projekty podpořené v roce 2018

- výzva 02_16_021 Inkluzivní vzdělávání pro KPSVL

Pokračovala realizace projektů v lokalitách Brno, Liberec, Ostrava, České Velenice, Frýdlant, Chomutov, Vejprty a Velké Hamry podpořených z této výzvy, které skončí v průběhu roku 2020. Výše podpory uvedených projektů na celé období realizace: 121 770 151,27 Kč.

- výzva 02_16_039 Inkluzivní vzdělávání pro KPSVL II

Do výzvy bylo v roce 2018 předloženo 27 žádostí o podporu NNO a škol za celkem 278 776 065, 44 Kč. Realizace schválených projektů začne v průběhu roku 2019, doba realizace projektů je 36 měsíců.

- výzva 02_16_051 Inkluzivní vzdělávání pro sociálně vyloučené lokality (SVL)

Do výzvy byly v roce 2018 předloženy 4 projekty měst v celkové výši 64 401 758,36 Kč. Dva z projektů byly vyřazeny z procesu hodnocení, dva jsou realizovány.

Projektové poradenství k OP VVV v roce 2018

Po celý rok bylo poskytováno detailní projektové poradenství žadatelům z výzev 02_16_039 a 02_17_051. Dopracován a pracovníkům Agentury i žadatelům byl distribuován manuál Agentury *Úspěšná žádost o podporu projektu z OP VVV*. Proběhl dvoudenní externí workshop pro žadatele z výzvy 02_16_039 Inkluzivní vzdělávání pro KPSVL II v Ostravě. Uskutečnily se tři interní odborné workshopy pro konzultanty inkluzivního vzdělávání k výzvám 02_16_039 a 02_17_051 a k manuálu *Úspěšná žádost o podporu projektu z OP VVV* a možnostem jeho využití v projektovém poradenství. Proběhlo devět pravidelných dvoustranných jednání mezi Řídicím orgánem OP VVV (ŘO) a Agenturou

k implementaci výzev pro KPSVL. Agentura se intenzivně zapojila zejména do přípravy věcného záměru výzvy 02_19_075 Inkluzivní vzdělávání pro SVL II.

Projektové poradenství pro OP Zaměstnanost (OP Z) v roce 2018

V programovém období 2014–2020 byly doposud pro potřeby KPSVL vyhlášeny řídicím orgánem tři výzvy:

- výzva č. 26 (platnost od 23. 9. 2015 do 31. 7. 2016), s celkovou alokací 609 972 200,00 Kč,
- výzva č. 42 (platnost od 16. 12. 2015 do 31. 10. 2016) s celkovou alokací 791 751 066,00 Kč,
- aktuálně otevřená výzva č. 52 s celkovou alokací 1 200 000 000,00 Kč.

Výzvy č. 26 a 42 byly určeny výhradně pro obce, které již měly schválený SPSZ. Výzva č. 52 není určena obcím, které mohly předkládat projektové žádosti do výzev č. 26 a č. 42. Projekty mohou předkládat aktéři z obcí, kde jsou zpracovány SPSZ a TAP. ŘO OP Z provedl ve sledovaném období dvě změny výzvy, které navýšily celkovou alokaci výzvy na 1 200 mil. Kč (původní alokace výzvy byla 800 mil. Kč). Dále byl prodloužen termín příjmu žádostí o podporu do 30. 6. 2020 a byla změněna minimální délka realizace projektu na 18 měsíců.

Významnou změnou bylo rozšíření aplikace KPSVL na další typy obcí dle způsobu zapojení. Obce byly v souladu s aktualizací metodiky KPSVL rozčleněny do čtyř skupin s ohledem na způsob jejich zapojení v rámci KPSVL a VDP formu spolupráce s Agenturou pro sociální začleňování.

Projekty jsou zaměřeny především na podporu sociálních služeb (terénní programy, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, odborné sociální poradenství, dále pak na sociální bydlení, sociální práci, zadluženost, prevenci kriminality, aktivizaci obyvatel SVL, apod.

K 31. prosinci 2018 bylo pro potřeby KPSVL z programu OP Z (výzev 026, 042 a 052) podpořeno celkem 266 projektů v hodnotě 1 548 034 036,00 Kč.

Agentura se ve spolupráci s ŘO OP Z podílí na eliminaci rizik, která by mohla potencionálně ohrožovat čerpání finančních prostředků určených pro realizaci KPSVL. Pro jednotlivé lokality jsou pořádány projektové dny, semináře pro žadatele a příjemce podpory výzev a dále se v rámci pravidelných bilaterálních jednání s ŘO OP Z upřesňují případné metodické otázky spojené s realizací projektů. Počet projektů, které odstupují v době realizace, je k počtu doposavad schválených projektů velmi nízký (k 31. 12. 2018 to bylo celkem sedmáct projektů). Nejčastějším identifikovaným důvodem pro odstoupení od realizace projektů je i v tomto sledovaném období nemožnost zajištění realizačního týmu projektu, tj. nemožnost zajištění lidských zdrojů dostatečně kvalifikovanými pracovníky v oblasti výkonu sociálních služeb. V oblasti sociálních služeb se však jedná o systémový problém na národní úrovni.

Agentura se také v druhé polovině roku 2018 významně podílela v roli odborného garanta na nastavení výzvy OP Z č. 108 „Podpora programu Housing First (Bydlení především)“. Výzva je vyhlášena mimo režim KPSVL, nicméně svým inovativním přístupem významně pomáhá k řešení problematiky sociálního vyloučení spojené se zajištěním důstojného bydlení.

Projektové poradenství pro Integrovaný regionální OP (IROP) v roce 2018

K 31. 12. 2018 byly ŘO IROP vyhlášeny výzvy pro všechny specifické cíle a podporované aktivity, tj.:

- specifický cíl IROP 2.1 *Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi,*
- specifický cíl 2.2 *Vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání,*
- specifický cíl 2.4 *Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení.*

První kolo výzev bylo ŘO IROP vyhlášeno v průběhu let 2016 – 2017. Následně byly v roce 2018 vyhlášeny další výzvy pro podporu aktivit sociálního bydlení, sociálních služeb a předškolního vzdělávání. V těchto výzvách byla vyčleněna alokace pro potřeby KPSVL.

Z trendu zvyšujícího se počtu předložených žádostí o podporu do výzev IROP v roce 2018 je patrné, že jsou potencionální žadatelé již lépe připraveni na podmínky podpory oproti výzvám v předchozích letech, kdy byly podmínky výzev zveřejňovány až při samotném vyhlášení výzvy, a to s maximální lhůtou pro předložení kompletní projektové dokumentace do šesti měsíců od vyhlášení výzvy.

Pro výzvy vyhlášené v roce 2018 také Agentura začala vydávat potvrzení o souladu projektu se SPSZ v režimu KPSVL. Tato změna měla významný pozitivní vliv na monitoring a kontrolu projektů vedoucí k naplňování cílů jednotlivých SPSZ.

K 31. prosinci 2018 bylo pro potřeby KPSVL z programu IROP (výzev č. 11, 15, 30, 25, 39, 47) podpořeno celkem 61 projektů v hodnotě 698 629 146,00 Kč.

Finanční přehled – výdaje Agentury pro sociální začleňování v roce 2018

Agentura hospodařila v roce 2018 s celkovým rozpočtem 144 730 477,34 Kč. V roce 2018 byly vyčerpány finanční prostředky v celkové výši 80 589 030,62 Kč.

Rozpočet Agentury (mimo projekty)

Z rozpočtu Agentury byly v roce 2018 vyčerpány finanční prostředky ve výši 643 346,78 Kč na aktivity související s působením Agentury, které nebylo možné pokrýt z prostředků individuálních projektů v rámci operačních programů OP Z a OP VVV, a na aktivity spojené s udržitelností projektu Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisli.

Operační program Zaměstnanost, projekt číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605 - "Systémové zajištění sociálního začleňování"

Agentura realizuje od ledna 2016 na základě právního aktu Podmínek použití podpory z Operačního programu Zaměstnanost č. OPZ030-871-1/2016 individuální projekt "Systémové zajištění sociálního začleňování" s dobou realizace od 1. ledna 2016 do 30. dubna 2022. Prodloužení projektu bylo schváleno změnou právního aktu s účinností ke dni 1. října 2018.

Celkový rozpočet projektu byl v souvislosti s podstatnou změnou projektu navýšen o 38 999 713,50 Kč na celkově 298 997 803,00 Kč (77,56 % hradí EU a 22,44 % je financováno ze státního rozpočtu).

Na implementaci projektu byly v roce 2018 vyčerpány finanční prostředky v celkové výši 45 081 547,42 Kč. Lze předpokládat, že 77,56 % výdajů, tj. 34 965 248,18 Kč bude následně refundováno do státního rozpočtu z fondů EU.

V roce 2018 byly uskutečněny příjmy z fondů EU ve výši 35 160 060,55 Kč v souvislosti se schválením výdajů ŘO na základě předložených monitorovacích zpráv projektu č. 4 a 5 za období červenec 2017 až červen 2018.

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání, projekt číslo CZ.02.3.62/0.0/0.0/15_001/0000586 "Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami"

Dalším projektem, který Agentura realizuje, je individuální projekt "Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami" na základě právního aktu Stanovení podmínek pro realizaci projektu č. 15_001/0000586-1 s dobou realizace od 1. července 2016 do 30. dubna 2022.

Celkový rozpočet projektu je schválen ve výši 228 819 380,00 Kč (80,80 % hradí EU a 19,20 % je financováno ze státního rozpočtu).

Na implementaci projektu byly v roce 2018 vyčerpány finanční prostředky v celkové výši 34 864 136,42 Kč. Lze předpokládat, že 80,80 % výdajů, tj. 28 170 222,23 Kč bude následně refundováno do státního rozpočtu z fondů EU.

V roce 2018 byly uskutečněny příjmy z fondů EU ve výši 30 602 338,64 Kč v souvislosti se schválením výdajů řídicím orgánem na základě předložených monitorovacích zpráv projektu č. 5 až 8 za období červenec 2017 až červen 2018.

Vyhodnocení hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti vynaložených výdajů

Realizací individuálních projektů došlo k přesunu značné části nákladů vč. osobních výdajů ze státního rozpočtu do rozpočtů projektů, a tím ke značné úspoře a efektivizaci využití prostředků státního rozpočtu.

Z celkových výdajů za rok 2018 ve výši 80 589 030,62 Kč očekáváme refundaci výdajů ze zdrojů EU ve výši 63 135 470,41 Kč. Předpokládaný dopad na státní rozpočet činí v roce 2018 celkem 17 453 560,21 Kč.